

Rašeliništní mechorosty Českomoravské vrchoviny

Táňa Štechová, Eva Holá, Alžběta Manukjanová

výsledky 2016-2017

Scorpidium cossonii (štírovec prostřední)

Porost *Scorpidium cossonii* (PR Vlánecké rašeliniště). Foto: E. Holá.

Scorpidium cossonii je mech s jednostranně zahnutými listy a hákovitě zakřivenými konci lodyžek. **Vyhledává bázemi bohatší lokality se stabilním vodním režimem, kde osidluje nejvlhčí místa v mělkých stružkách a terénních depresích.**

Kategorie ohrožení (LR-nt / rVU)

Počet lokalit druhu *Scorpidium cossonii* je na Českomoravské vrchovině přibližně poloviční než např. u druhu *Campylium stellatum*, který osidluje velmi podobné lokality a mikrostanoviště. Na většině lokalit je populace druhu velmi malá. Zdá se, že druh citlivě reaguje na negativní změny na lokalitách a došlo k jeho výraznému ústupu.

Rozšíření

Mech *Scorpidium cossonii* roste roztroušeně po celé České republice, **centrem jeho výskytu je Českomoravská vrchovina, kde se nachází více než polovina z recentně známých lokalit.** Druh byl v cílovém území zaznamenán na 34 lokalitách, roste roztroušeně na zachovalejších rašeliništích a rašelinných loukách s vyrovnanějším vodním režimem a vyšším obsahem bazických iontů. Od velikosti a zachovalosti lokalit se odvíjí i velikosti jeho populací. Vzácně porůstá druh desítky m² (např. PR Řeka), na řadě lokalit se dá velikost populace měřit na m² (PR Chvojnov, PP Zlatá louka), na malých nebo částečně degradovaných lokalitách jsou populace druhu často kriticky malé čítající pouze desítky lodyžek.

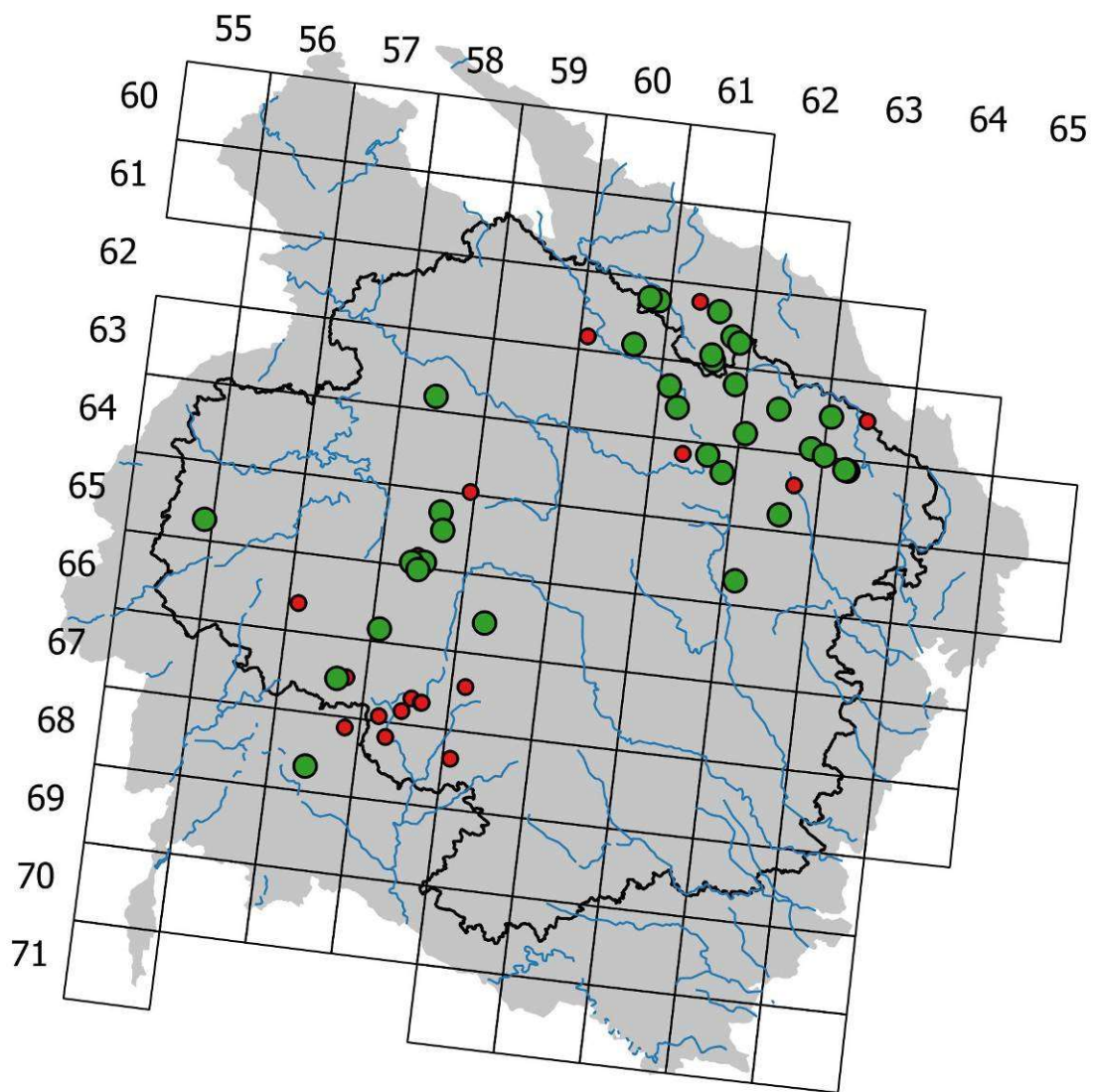
Ohrožující faktory a péče o lokality

Stejně jako většina ostatních slatiništních druhů je *Scorpidium cossonii* ohrožen absencí managementu či jeho nevhodným prováděním, poklesem hladiny spodní vody a následnými změnami v konkurenčních poměrech na lokalitách (expanze rašelínků a vyšší zapojení bylinného patra). Na pravidelně a vhodně obhospodařovaných lokalitách, kde jsou populace poměrně velké, druh zřejmě ohrožen není. **Kromě pravidelného kvalitního managementu (každoroční kosení na nízké strniště, důkladné vyhrabání a včasné odklizení biomasy, likvidace náletových dřevin) je vhodné v bezprostřední blízkosti druhu provádět ruční vyhrabání konkurenčně silnějších mechorostů a odstranění trsnatých trav a ostřic.**

Seznam recentních lokalit

Českomoravská vrchovina – lokality v Kraji Vysočina:

Braňšov u Jihlavy: U Farské hati, rozsáhlý komplex luk s prameništi, vydatné prameniště spíše v dolní části, 0,8 km VSV od kostela v obci, 640 m n. m. (49°28'25"N, 15°26'20"E); **Dušejov:** PR Chvojnov, rašeliniště na pravém břehu Jedlovského potoka, 1,1 km Z od středu Dušejova, 605 m n. m. (49°24'27"N, 15°25'08"E); **Herálec:** jižně od obce, prameniště na pravém břehu Svratky, mezi obcí a osadou Kocanda, 650 m n. m. (49°40'54"N, 15°59'11"E); **Hluboká u Krucemburku:** PR Řeka, komplex slatinných luk 0,5 km SSZ od středu obce, 560 m n. m. (49°40'02"N, 15°51'08"E); **Horní Bory:** Nad Horníkem, niva drobného potoka vyplněná výjimečným slatiništěm (hadec v podloží), mezi severním okrajem obce a lesem, 530 m n. m. (49°25'52"N, 16°01'24"E); **Javorek:** malé svahové prameniště na SV okraji osady, 615 m n. m. (49°39'06"N, 16°10'27"E); **Jihlávka:** PR V Lisovech, komplex rašelinných luk 1,3 km JZ od žel. stanice Jihlávka, 650 m n. m. (49°14'51"N, 15°16'41"E); **Lipnice nad Sázavou:** Váhy, prameniště v loukách pod silnicí směr Dolní Město, 0,9 km ZSZ od středu obce, 500 m n. m. (49°37'06"N, 15°24'06"E); **Milíčov:** Nad Svitákem, komplex rašelinných a vlhkých luk podél Milíčovského potoka, cca 1 km VSV od středu obce, 630 m n. m. (49°23'50"N, 15°24'29"E); **Milíčov:** PR Na Oklice, rašeliniště na pramenech Milíčovského potoka, cca 1 km SSV od středu obce, 660 m n. m. (49°24'20"N, 15°23'39"E); **Odranec:** prameniště při V okraji silnice Koníkov – Odranec, 800 m VJV od středu obce Odranec, 740 m n. m. (49°36'31"N, 16°08'30"E); **Plíčky:** EVL Staviště, prameniště 250 m JZ od osady Plíčky, 600 m n. m. (49°33'57"N, 15°58'27"E); **Podmoklany:** PR Zlatá louka, slatinná louka 600 m J od středu obce, 470 m n. m. (49°42'52"N, 15°46'25"E); **Radešinská Svratka:** Na Hájích, nedávno zalesněné prameniště v bočním údolí 1,5 km SSV od kostela v obci, 580 m n. m. (49°31'15"N, 16°05'40"E); **Radostín:** NPR Dářko (vč. navazujících rašelinných biotopů), ca 1,5 km J od obce, 620 m n. m. (49°38'28"N, 15°52'21"E);

Rozšíření druhu *Scorpidium cossonii*; zelený bod – recentní výskyt, červený bod – historický výskyt, černá linie – Kraj Vysočina, modrá linie – řeky, šedivá plocha – Českomoravská vrchovina.

Roženecké Paseky: Panská, prameniště 330 m VSV od kóty vrchu Kamenice, 750 m n. m. (49°36'07"N, 16°10'08"E); **Samotín u Sněžného:** prameniště 550 m S od středu osady, 705 m n. m. (49°39'14"N, 16°04'12"E); **Sklené:** PR Olšina u Skleného, rašelinná louka, 0,9 km SSV od středu obce, 725 m n. m. (49°37'06"N, 16°00'38"E); **Šimanov:** PR Šimanovské rašeliniště, rašeliniště při Maršovském potoku, 0,7 km JJZ od středu obce, 605 m n. m. (49°27'02"N, 15°26'48"E); **Šimpach:** PP Kejtovské louky, rašelinné louky v nivě potoka pod ryb. Dvořiště, východní část PP, 0,4 km VSV od hráze ryb., 540 m n. m. (49°25'35"N, 14°59'01"E); **Švábov:** PR U potoků, rašeliniště na okraji nivy pod železnicí, u soutoku Švábovského potoka s Jihlavou, 1,1 km SZ od středu obce, 565 m n. m. (49°18'59"N, 15°20'53"E); **Velké Janovice:** Údolí Janovického potoka, prameniště A v údolí nedotčeném kolektivizací, asi 1 km ZJZ od středu obce, 620 m n. m. (49°35'06"N, 16°12'33"E); **Velké Janovice:** Údolí Janovického potoka, prameniště B v údolí nedotčeném kolektivizací, asi 0,8 km Z od středu obce, 620 m n. m. (49°35'12"N, 16°12'42"E); **Velké Janovice:** Žlíbek, několik pramenišť pod sebou ve svahu v lučném žlabu mezi poli, navazuje na intravilán obce, kolem 620 m n. m. (49°35'09"N, 16°13'04"E); **Vilanec:** rašeliniště na pravém břehu potoka J od hranice PR Vilanecké rašeliniště, 0,4 km nad hrází Nového rybníka, 570 m n. m. (49°20'25"N, 15°32'58"E); **Žďár nad Sázavou:** PP Louky u Černého lesa, rašeliniště na SV okraji rybníka Konvent, 800 m S od kostela Zelená hora, 575 m n. m. (49°35'08"N, 15°56'32"E).

Českomoravská vrchovina – lokality mimo Kraj Vysočina:

Hlinsko: PP Ratajské rybníky, komplex rašelinných luk a rybníků 1 km SV od Hlinska, 585 m n. m. (49°46'06"N, 15°55'58"E); **Jeníkov:** PP Louky v Jeníkově, komplex rašelinných luk na JV okraji obce, 630 m n. m. (49°44'19"N, 15°57'52"E); **Kameničky:** PR Volákův kopec, louky na S a V úpatí Vojtěchova kopce, 630–650 m n. m. (49°43'54"N, 15°58'46"E); **Suchdol u Kunžaku:** PP Rašeliniště u Suchdola, rašeliniště při SZ okraji obce Suchdol, 625 m n. m. (49°07'55"N, 15°14'18"E); **Trhová Kamenice:** PP Buchtovka, rašelinná louka s pramennými vývěry, 1,5 km J od středu obce, 540 m n. m. (49°46'24"N, 15°48'47"E); **Vortová:** PP Návesník, rašelinná louka 500 m Z od středu obce, 620 m n. m. (49°42'45"N, 15°55'39"E); **Vortová:** PP Zlámanec, rašelinná louka JJZ od středu obce, 620 m n. m. (49°42'20"N, 15°55'55"E); **Zubří:** PR Zubří, zbytky svahových pramenišť zachovalých v rozsáhlejším komplexu pastvin, bezprostředně navazují na Z okraj osady, kolem 600 m n. m. (49°46'32"N, 15°47'39"E).

Seznam historických lokalit

Českomoravská vrchovina – lokality v Kraji Vysočina:

PR Bažanka; Hamerský rybník; Chotěboř – na Skřivánku; PR Chvojnov; Korouhví – Jimranov; Mrákotín; PR Na Oklice; Nové Město na Moravě – Olešná; Panenská Rozsíčka; PR Rašeliniště Kaliště; Řásná – rybník Smrkovský; PR Řeka; Skorkov; Studnice; Studnice – Studnická Ostražka; PR U Milíčovska; PR Vílanecké rašeliniště; Vlášence – Drbohlavy (V mezence); Zvolenovice; Žďár nad Sázavou – rybník Líznarka.

Českomoravská vrchovina – lokality mimo Kraj Vysočina:

Hlinsko – v Pasekách; Studené.